

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Samhällskunskap

Sökandet efter gemenskap

En kvalitativ intervjuundersökning om praktiska elevers syn på skolan

Examensarbete i Samhällskunskap
HT 2009
Henrik Nilsson
Handledare: Stefan Schedin
Antal ord: 9941

Titel: Sökandet efter gemenskap - En kvalitativ intervjuundersökning om praktiska elevers syn på skolan

Författare: Henrik Nilsson, 820721.4696

Kurs: Examensarbete i samhällskunskap, Lärarprogrammet, Göteborgs universitet

Omfattning: 15 högskolepoäng

Termin: HT 2009

Handledare: Stefan Schedin, Department of sociology

Abstrakt

Bakgrund: Enligt delar Gymnasieutredningen så är gymnasieutbildningen alldeles för likformig, vi får varken ut tillräckligt goda teoretiker eller praktiker. Vi bör du förändra utbildningen och låta eleverna fokusera på det som de är mest intresserade av på gymnasiet. Alltså i grund och botten mindre teori och mer praktik på de praktiska programmen. Dessa elever är också de som har svårast att klara av gymnasieutbildningen och därför krävs det kanske en förändring. Intresset för denna undersökning ligger då i att undersöka hur praktiska elever ser på sin utbildning och framförallt hur de ser på att läsa de teoretiska ämnena. Eleverna har ju först och främst valt en utbildning som ger en yrkeskompetens men den ger den även en möjlighet att studera vidare på högskola och universitet, denna möjlighet kan försvinna med en ny reform. Hur ser de praktiska eleverna på detta och hur ser de själva på deras studieresultat

Syfte: Uppsatsen syfte är att via diskussioner med elever som går en praktisk utbildning kunna se och förstå deras syn på skolan. Att se på hur de som grupp påverkar varandra och deras studier. Eftersom det är teorin som kanske står inför den största förändringen så ligger den i fokus för diskussionerna. Hur värdesätter de den kunskapen och var ligger förväntningarna på att klara av den?

Metod: Fokusgrupper baserad på två olika respondentgrupper. Båda grupperna består av elever från praktiska program varav ena hade ett högt intagningsbetyg och den andra hade ett lågt intagningsbetyg för att komma in på utbildningen

Resultat: Förväntningarna på elevernas studier är låga, både mellan eleverna och från lärarna. Dock finns en högre studiemotivation hos eleverna i klassen med den högre intagningspoängen. Grupperna tillsammans i klassen skapar dess förväntningar och påverkar varandra positivt eller negativt. Gemenskap är viktigt för eleverna framförallt i klassen men även över klassgränserna. Den teoretiska utbildningen ses hos vissa elever som en gemensam punkt med andra elever från andra program och ses då som viktig för dessa elever. Att sänka studiekraven på eleverna för att de ska klara av kurserna ger bara en negativ spiral då eleverna själva sänker nivån då läraren gör detsamma. Det kan alltså finnas en problematik att ta bort stora delar teori för de praktiska eleverna då de skulle sänka nivån ytterligare.

Sökord: social snedrekrytering, praktiskutbildning, gymnasiet, gemenskap

1 Skolan i ständig förändring	4
1.1 Relevans för skolforskningen.....	7
1.2 Aktuell och Internationell forskning.....	7
1.2.1 Aktuell forskning.....	8
1.2.2 Internationell forskning.....	8
2 Teoretisk bakgrund	10
2.1 Reproduktion.....	10
2.2 Gruppens påverkan på individ	11
2.3 Identitet.....	12
2.4 Förväntningar.....	13
3 Problemformulering	15
3.1 Frågeställning	16
4 Metod	17
4.1 Avgränsning	18
4.2 Intervjuguide	18
4.3 Urval.....	19
4.4 Genomförandet.....	20
4.5 Transkribering.....	20
4.6 ECA	21
4.7 Validitet och reliabilitet.....	22
5 Resultat	23
5.1 Vad gjorde att dessa elever valde ett praktiskt program?	23
5.2 Hur ser de praktiska eleverna på den teoretiska kunskapen i skolan	24
5.3 Identitet och förväntningar	26
5.4 Utanförskap.....	28
5.5 Gruppens påverkan på individen	29
6 Analys	30
7 Slutdiskussion	32
Litteraturlista	34
Böcker.....	34
Webbkällor.....	35
Bilaga 1:.....	36
Intervjuguide	36

1 Skolan i ständig förändring

- Det finns ingen anledning att vänta med detta. Det finns en stor efterfrågan på lärlingsutbildningar från många branscher, kommuner och skolor, säger skolministern Jan Björklund.
- Alla ungdomar vill inte bli akademiker och samhället fungerar inte om alla blir akademiker utan vi har behov av duktiga yrkesarbetare inom många branscher, säger Björklund.¹

Gymnasieutbildningen står inför en förändring och en stor förändring ligger på de praktiska programmen. Man kan se förändringen som ett svar på de dåliga studieresultaten som visas upp från de praktiska programmen där det är en lägre procentandel som kommer ur gymnasiet med betyg som ger en högskolekompetens². Detta kan ses som ett misslyckande då skolan har som mål att vara något tillgängligt för alla. Problemet ligger inte att få in eleverna på skolan då 98% av Sveriges ungdomar väljer att studera vidare på gymnasiet, problemet ligger i att bara 65-75% klarar av utbildningen. Detta kan kräva en förändring av skolan, detta är dock inget nytt då gymnasiet har konstant varit i förändring för att anpassa sig till vad samhället omkring skolan behöver.

När vi gjorde om gymnasiet på 90-talet och gjorde alla program till 3 åriga så fick också alla elever som klarade gymnasiet högskolekompetens. Detta kan ha gjort gymnasiet alldeles för likformig, i alla fall om man ska lyssna rapporten *Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola* (SOU 2008:27)

För mig är en viktig utgångspunkt att den nya gymnasieskolan i högre grad än i dag ska ge en god yrkesutbildning respektive en god utbildning som förbereder för högskolestudier. Dagens program ger, enligt min uppfattning, varken en tillräckligt bra yrkesutbildning eller en tillräckligt bra utbildning för att studera vidare på högskola/universitet. Den nuvarande gymnasieskolan är i alltför hög grad likformig. Det innebär att yrkesutbildningarna är för teoretiserade och att många elever har svårt att fullfölja utbildningen. Det innebär också att de studieförberedande utbildningarna inte tillräckligt väl förbereder för framgångsrika vidare högskolestudier.³

Skolanpassningen som gjordes för att alla skulle komma in på högskolan gjorde enligt

¹ <http://sydsvenskan.se/sverige/article231522/Larlingsutbildning-pa-gang-till-hosten.html> (2009-09-29)

² <http://www.skolverket.se/sb/d/1721#paragraphAnchor0>

³ SOU 2008:27 s.371

Gymnasieutredningens analys⁴ allt för likformig och en skola anpassad till en viss typ av människor, inträde för alla gjorde istället att det var väldigt många som inte passade in. Så vid en ny förändring så vill de göra större skillnad mellan ett teoretiskt och ett praktiskt program, eleverna ska alltså bli bättre på det som de är intresserade av och det som de valde att specialisera sig på. Eleverna får studera det som intresserar dem och det kommer kanske göra att vi kan visa upp goda studieresultat för omvärlden, men finns det några problem med detta? Elever som väljer gymnasieprogram väljer i hög grad utefter föräldrarnas utbildningsbakgrund⁵. Vad som kan ske här är att skolan bara blir en förlängd arm som hjälper till med den sociala snedrekryteringen i samhället. Differentieringen i skolan har enligt Nilsson Lindström (1998) inte förändrats sen vi hade två parallella skolor där den ena var yrkesutbildning och den andra var för akademiker. Samma strukturer finns kvar idag och det kanske inte förändras då skolan anpassas efter den sociala snedrekryteringen.

Det som är problemet på de praktiska programmen är just teorin, det är ofta den som gör att eleverna inte klarar av sin utbildning⁶. Detta vill skolan ändra på, men hur ser eleverna själva på denna del av utbildningen. Via misslyckanden finns det ju ingen anledning att ha kvar den och då går gymnasieskolan åt rätt håll för att anpassa den till eleverna och samhället. Men tycker eleverna själva detta?

Då majoriteten av eleverna som väljer ett yrkesförberedande program kommer från en familj som inte har någon akademisk bakgrund så ligger kanske inte heller förväntningarna på att eleverna ska visa en hög kompetens i teorin. Korp skriver i sin avhandling *Lika chanser i gymnasiet? En studie om betyg, nationella prov och social reproduktion*:

Väl i de skilda utbildningsmiljöerna exponeras eleverna för undervisning av mycket olika kvalitet och präglad av olika kunskapssyn och förväntningar från lärarna på elevernas kapacitet och framtidsutsikter.⁷

⁴ ibid

⁵ Johansson, Monica. (2009), s.22

⁶ SOU 2008:27, s.237

⁷ Korp, Helena. (2006), s.249

Så var finner man egentligen grunden till problemet, är det att en viss typ av elever som söker sig till de praktiska programmen eller ligger förväntningarna lägre på vad dessa elever kommer prestera i skolan, gör du ingen besviken så kanske du inte heller lägger ner den sista energin i arbetet. I Ingestad avhandling: Dokumenterat utanförskap så är studiens syfte att se hur skolsvårigheter definieras och hanteras⁸. Bland annat tar hon upp Goffmans teorier om hur personer antar roller utefter hur de blir bemötta och efter folks förväntningar, sänker lärarna förväntningarna på eleverna betyder det kanske inte att eleverna klarar kursen utan rent utav att eleverna sänker dem ytterligare. För att göra dagens skola ännu mer jämlik så finns de nationella proven, detta för att kunna ge en grund för att sätta ett betyg på eleven som är jämbördigt med alla andra elever i landet. Det kan då finnas ett problem i att lärarna sätter olika nivå på klasserna då de ändå i slutändan ska jämföras utefter samma prov.

Skolan är fylld med olika individer och även om vissa personer har valt samma program så finns det inget som säger att dessa individer är homogena. Att döma de praktiska eleverna från början för vad de är och inte kunna se en möjlig förändring är fel. Jenkins (2004) pratar om identiteten som en process och som är konstant under förändring

This pays insufficient attention to how identity "works" or "is worked", to process and reflexivity, to the social construction of identity in interaction and institutionally. Understanding These processes is central to understanding identity. Indeed, identity can *only* be understood as process, as "being" or "becoming"⁹

Att bemöta eleverna utefter vad de har varit är att blunda för processen som skolan ändå ska försöka stå för, att lägga förväntningarna på elever på en lägre nivå kan ses som dömande och negativt för utvecklingen av dessa elever.

Vi människor lär oss hela tiden i det man kan kalla *socialisation*, vi lär oss beteenden och mönster som passar in bland de människor som vi umgås med. Detta är en process som konstant pågår och påbörjas när vi är ett nyfött barn.¹⁰ Berger och Luckmann beskriver att som barn tar man över ens föräldrars perspektiv på samhällsklass och att man utgår från dessa glasögon när man ser på

⁸ Ingestad, Gunilla. (2006), s. 13

⁹ Jenkins, Richard. (2004), s. 5

¹⁰ Hill, Margreth, (1998), s. 47

samhället¹¹. Likväl kan också en skolklass som du ingår i påverka dig, ditt beteende och hur du agerar i samhället. Den livsstilen som vi väljer påverkar våra val och vilka människor som vi umgås med. Bourdieu pratar om livsstil som en viktig indikator på hur vi står rent klassmässigt. Bourdieu för fram fyra olika kapital: ekonomiskt, kulturellt, socialt och symboliskt.¹² Skolan kan vara grunden till ditt uppbyggda sociala nätverk för framtiden. Detta nätverk byggs upp i de olika klasserna i skolan och formar dig och ger dig olika möjligheter till framtida beslut.

Det som är grunden till problemet är att det är för många som går ur de praktiska programmen med ofullständigt betyg, men vad finns det för variabler bakom dessa elever. Det är bevisat att barn som kommer ifrån arbetarbakgrund med föräldrar utan högre utbildning också klarar sig sämre i skolan, så den sociala bakgrunden påverkar. Men det gör också genus då flickor har ett högre betygsmedelvärde än vad pojkar har¹³. Det man dock kan se i dagens forskning är att den sociala bakgrunden har försvunnit till förmån till genus och senare etnicitet, detta hände lite efter 1970-talet¹⁴. Man kan se detta som lite anmärkningsvärt då man fortfarande kan se att den sociala bakgrunden påverkar hur det går i skolan.

1.1 Relevans för skolforskningen

Så skolan är en plats där mycket av elevens möjligheter bestäms. Det finns kringliggande faktorer som påverkar men även vad de olika eleverna har med sig till skolan som avgör vad för beslut som eleverna tar. Mitt intresse ligger i undersökningen på hur eleverna på de praktiska programmen påverkar varandra och på hur de anser att skolmiljön påverkar dem. Intresset i denna fråga ligger i grunden för en kanske stundande förändring av de praktiska programmen i skolan. Det är högst relevant att lyfta upp hur eleverna själva ser på sin situation i skolan.

1.2 Aktuell och Internationell forskning

¹¹ Berger, P. L., & Luckmann, T. (1979), s. 155

¹² Giddens, Anthony (2006) s. 278

¹³ Jansdotter Samuelsson, Maria, (2008), s. 38

¹⁴ ibid, s. 42

1.2.1 Aktuell forskning

I Monica Johanssons avhandling Anpassning och motstånd¹⁵ tittar hon på strukturerna på den svenska gymnasieskolan. Hon ser att det finns flera olika nivåer på krav och förväntningar på eleverna i de olika programmen. Under skoltiden så formar de olika programmen eleverna och eleverna har olika nivåer av anpassning och motstånd till dessa förväntningar.

Under 90-talet gjordes en studie där gymnasieeleverna fick reflektera över sina yrkesförberedande studier. I studiens såg Margreth Hill¹⁶ två olika grupper av elever där ena gruppen ville få goda betyg och ett bra betygsdokument att ha när man går ut gymnasiet, den andra gruppen lade ett högre värde i den praktiska utbildning och dess kunskap, kunskap som de kunde relatera till var för dessa elever mer intressant. Denna undersökning gjordes ganska nära inpå då de yrkesförberedande utbildningarna gick från 2 till 3 år. Hon kunde dock inte märka några ändrad attityd till de teoretiska studierna från det första året till det sista som eleverna gick.

1.2.2 Internationell forskning

Ser man internationellt så är social reproduktion i skolan något som är viktigt och klass är fortfarande en väldigt viktigt förklaring för att förstå hur det ska gå för vissa grupper i skolan. Reay (2004) förklarar att det engelska utbildningssystemet med att *We still have an educational system in which working-class education in made to serve middle-class interests*¹⁷. Skolan är alltså uppbyggd för att producera arbetskraft till samhället och detta i en miljö som har problem med en social snedrekrytering, vilket då gör att arbetarbarn blir arbetare osv.

Fostran till lönearbete

I förorden i den svenska utgåvan av Fostran till lönearbete står det att:

Den kanske viktigaste skillnaden mellan uppfostran i arbetarklassen och i högre samhällsklasser gäller barnens tillägnelse av en prestationsmotivation. I medelklassen får barnen tidigt lära sig att skjuta på sina omedelbara behov så att det inte stör en långsiktigare planering av den individuella karriären. Den

¹⁵ Johansson, Monica. (2009)

¹⁶ Hill, Margreth, (1998)

¹⁷ Reay, Diane. (2004), s.31

förmågan är särskilt användbar i skolan, som domineras av medelklassens framgångsideologi med tonvikten på individuell prestation och konkurrens¹⁸.

Här tydliggörs ett ganska stort problem i skolan, att motivera elever att se de långsiktiga målet framför de snabba lösningarna. Att kunna ge motivation till kurserna som kan ses som helt irrelevanta för eleven vid tillfället då de ska läras in. Och i boken är detta en klassproblem och så kanske det även ser ut idag med flertalet elever på praktiska program som har problem med att hitta motivationen för att klara av de teoretiska ämnena.

I boken får man följa med några arbetargrabbar "the lads" och deras tid i skolan. Man får se deras "motståndsrörelse" mot skolan och hur de hela tiden bryter mot de normer som skolan står för. The lads styrs mot att bli arbetare då de behöver pengar ganska snabbt. Inom arbetarkulturen finns också de personer som de kan identifiera sig med, deras kulturella identitet. Denna identitet med deras värden går dock emot de värderingar och normer som skolan vill föra fram.

Eftersom skolkunskaper sällan har den karaktären, blir "teori" för "the lads" något av en lyxvara som de ändå inte kommer att ha nytta av. Teoretiska kunskaper kommer i stället att i deras ögon sammanfalla med den kontroll som skolan hela tiden försöker skaffa över deras liv. Deras skolmotstånd blir ett motstånd mot "teori" över huvud taget, dvs *antiintellektualism*.¹⁹

Paul Willies ingår i en lång tradition av forskning i brittisk arbetarkultur. Forskningstraditionen är antropologisk och är inspirerad av den franska strukturalismen. I hans bok *Fostran till lönearbete* så studerar han närmare varför arbetarklassbarn "frivilligt" väljer att fortsätta att vara arbetare. Detta vissas via motståndskultur till skolan och dess värderingar. Han ser närmare på detta "frivilliga" val med hjälp av teorier om reproduktion och ser problem med bristen på olika sorters kapital hos flera av de unga arbetarklass pojkar.

¹⁸ Willis, Paul, (1983) s. 9

¹⁹ Willis, Paul, s. 29

2 Teoretisk bakgrund

Mina teorier kommer utgå ifrån ett strukturalistiskt synsätt. Jag vill se på olika symbolvärden och strukturer som bygger upp de praktiska programmen. Försöka med mina teorier analysera strukturerna i gruppdynamiken och institutionen för att kunna förklara dess inverkan på eleverna och försöka förklara samband och förhållanden mellan eleverna och dess studieval, insats och resultat.

2.1 Reproduktion

Utbildningssystemet är centralt enligt Bourdieu när man ska se på reproduktionen i samhället. Möjligheten till utbildning har förändrat i stor del klasstrukturen i samhället men den har också etablerat ett helt nytt reproduktionsmönster av underordnad och överordnad²⁰. Utbildningen ger eleverna som kommer från enkla förhållanden en möjlighet att nå en högre position. Man har möjlighet att få ta del av en stor kunskapsbas, men när man intar denna institution så tar man också med sig sitt sociala ursprung. För många kan den miljö ses som svår att ta till sig och detta kan leda till problem, elever kan få problem med att klara kurser och även finns möjligheter att de hoppar av. Det krävs alltså ett anpassningsarbete för dessa elever som kan vara svårare än för elever som kommer från en hem med en högre akademisk bakgrund..

Bourdieu använder uttrycket reproduktion när han förklarar relationen mellan lärare och elev och överföringen av information mellan dessa. Här ska eleverna ta emot informationen omvandla den till kunskap och förstå betydelsen, detta i sin tur kan leda till en högre social position. Problemet med skolan kan vara att det räcker inte för eleverna att lära sig läxan utantill utan alla elever bär med sig olika "ryggsäckar" av kunskap till skolan. Det gäller för eleverna att knäcka koden i informationen och förstå själva symbolvärdet i den för att kunna nå högre. Grunden i skolan är dock att alla ska behandlas lika i en utbildningssituation, problemet i detta är att möjligheten för eleverna att inhämta information är väldigt olika då eleverna lever efter vitt skilda värden och normer²¹. Detta medför att den som har sämre förutsättningar för att kunna ta emot informationen kommer också i

²⁰ Carle, J. (2003), s. 385

²¹ ibid, s. 385

slutändan också nå sämre resultat än de andra eleverna.

Utbildningssystemet är enligt Bourdieu utformad utifrån kriterier från medelklassen och förde vidare deras synsätt och idéer, skolan blev också samhällelig angelägenhet som alla bör ta del av. På detta sätt kan man kontrollera reproduktionen och lägga större vikt på det kulturella kapital som förmedlas genom utbildningen.

Bourdieu pratar om fyra olika sorter kapital: *ekonomiskt, kulturellt, socialt* och *symboliskt*²². I min undersökning kommer det läggas fokus på bl.a. det *kulturella* kapitalet, där man lägger fokus på prestationer och representationer. Man kan via sin utbildning och fritidssysselsättning bygga upp ett kapital som är helt jämförbart med det ekonomiska kapitalet. På skolan kan man se detta utefter vilken utbildning som man väljer att gå och även hur mycket man värderar betygen i de olika kurserna.

Det *sociala kapitalet* i form av uppbyggda nätverk och relationer. Där individer skapar grupper och bygger upp en ömsesidig bekantskap och bekräftelse av dem själva. Enligt Putnam finns det två sorters socialt kapital: det överbyggande som för samman människor mellan gruppgränserna och så finns det bindande socialt kapital som för gruppen mer samman men samtidigt exkluderar andra människor. Båda dessa sociala kapital går att överföra på hur grupper i klass förs samman, men att man också har relationer och band till andra klasser och elever på skolan.

I analysen kommer jag alltså se på de olika kapitalen som eleverna har byggt upp i sin klass, vad som ses som viktigt och vad som eleverna prioriterar bort. Utifrån detta kommer jag se på någon slags reproduktion av dem själva utifrån deras vänner och familjebakgrund.

2.2 Gruppens påverkan på individ

Sammanhållning i en grupp påverkar alltid individen. Lika mycket som individen kan påverka gruppen så kan själva gruppen i sig påverka hur individerna ska interagera med varandra. Här sätts

²² Giddens, Anthony, s. 278

värden och normer upp om vad som är acceptabelt beteende. Lindgren²³ pratar om olika aspekter som påverkar gruppen: *Anknytning, priset, förväntan, delaktighet, lojalitet och övertygelse*.

I *priset* diskuterar han om vilket pris som man är beredd att betala för att ta del av gruppens gemenskap, hur mycket är eleverna beredda att anpassa sig för att få ta del av gemenskapen. Det handlar om hur mycket man är beredd att investera för att få ta del av gruppen och för att hålla gruppen samman. Värden och normer ska efterlevas efter kollektiva målsättningar.

Förväntan handlar om vad gruppen förväntas göras, i skolan skulle man kunna se det utefter beteenden i skolan i hur man förbereder sig inför prov och uppgifter. Vad förväntas det att man ska ha för resultat och betyg och vad det finns för planer efter den gymnasiala utbildningen.

För att gruppen ska fungera krävs *lojalitet* och *övertygelse*, detta kan dock ske i olika grader i hur mycket man vill underkasta sig gruppen. Men för att gruppen ska fungera krävs det att man sätter gruppens värden och normer i fokus och är övertygad över att detta är rätt väg att gå. I skolans miljö är det viktigt att man har samma övertygelse hur man betar sig på lektionerna och hur mycket energi man ska lägga ner på skolarbete, det inräknar också hur man betar sig mot andra individer på skolan och vad för slags personlighet som man utstrålar.

2.3 Identitet

Identiteter byggs upp i en social interaktion, Jenkins (1996)²⁴ pratar om en social identitet som interagerar med dig själv som individ och kollektivt med andra människor. Identiteten är en produkt i ständig förändring där du förhandlar och omvärderar dig själv mot andra människor i olika maktstrukturer. Människans identitet byggs framförallt upp på två begrepp: likhet och skillnad. På detta sätt kan vi se vad vi är och framför allt vad vi inte är. Individer *känner i första hand igen sig genom hur de skiljer sig från andra individer*²⁵. På samma sätt kan man diskutera kring individer i grupp, gruppen är inte starkare än dess skillnad till andra grupper. Och det är dessa skillnader som

²³ Stier, Jonas. (2004) s.97

²⁴ Jenkins, Richard, (2004). s. 25

²⁵ Berggren, Inger, (2001). s. 49

gör grupper starkare. Jenkins pratar också om den individuella och den kollektiva identiteten. Den individuella är en konstant dialog med "självet" och denna identitet blir bara intressant när den utsätts för den sociala världen. I detta möte så kan man sedan reflektera och omvärdera sin individuella identitet. Skillnaden mellan den individuella och den kollektiva identiteten är att i den individuella så fokuserar man på skillnader mot andra och i den kollektiva så fokuserar man på likheter. Det som man kan se som väldigt intressant enligt Jenkins är att även om du själv väljer en identitet så kan de har mindre betydelse om den inte accepteras av de andra individerna eller kollektivet, då blir denna identitet helt meningslös.²⁶

Gruppidentiteterna i sig är inte så fasta utan förändras utefter vilka som är med i gruppen, men som den individuella identiteten förändras i möten med andra individer så förändras också gruppidentiteten i möten med andra grupper. För att krångla till begrepp ett steg till så påverkar också den institutionella identiteten oss också. Skolan som institution påverkar alltså också vår grupp och individuella identitet. Detta i relation lärare och elev, men även mellan elev och elev.

Jenkins teorier ska jag använda för att se hur elever påverkar varandra i skolan via de kollektiva identitet. Anpassningen för att passa in i denna institutionellt skapade grupp och hur detta kan påverka själva studieresultaten. Vad som är oerhört intressant då jag intervjuat två grupper med väldiga skillnader i intagningsbetyg så är det att studera hur de individuella identiteterna påverkar synen på skolan och utbildningen. Om detta kan påverka den institutionella identiteten som fostras på de yrkesförberedande programmen.

2.4 Förväntningar

Elevers prestationer förklaras ibland utifrån förväntningar, var ligger förväntningarna från eleverna själva, klasskamrater, lärare och skolan. Dessa förväntningar försöker eleverna uppfylla av bästa förmåga oavsett om de är högt eller lågt ställda. Dessa förväntningar är beroende av själva situationen och är tidsbunden, förväntningarna på personer förändras hela tiden när förutsättningarna kring personen förändras.

Enligt Goffman bestäms människan i hög grad av den aktuella situationen, dvs det sociala samspel som

²⁶ ibid, s.50

försiggår mellan människor i en viss situation (scen) och de övriga aktörerna som befinner sig i den aktuella situationen och vid den aktuella tidpunkten.²⁷

Av intresse kan man ta detta till skolan och se på hur elever påverkas i varje lärandesituation, var ligger deras förväntningar och framförallt var ligger lärarens förväntningar. Av uttrycket självuppfyllande profetia så uppfyller eleverna bara de målen som förväntas av dem, detta till viss del oberoende om de är högt eller lågt ställda. Dessa förväntningar skapas av klasstrukturen men även av läraren och skolans "status". Eleverna tilldelas på ett sätt roller i skolan och detta kan vara problematiskt enligt Goffman då barn kan ha problem med att skilja på den rollen som de blir tilldelade och det egna "jaget".

Förmågan på rolldistans bygger på sociala erfarenheter från barndomen och framåt, och är i allmänhet inte utvecklad förrän vid relativ hög ålder.²⁸

Det som är intressanta med detta är att skolungdomar är särskilt sårbara i dessa situationer då faktorer runt omkring dem vill tilldela dem roller och hur de ska vara.

²⁷ Ingestad, Gunilla, s. 25

²⁸ ibid, s. 25

3 Problemformulering

Vi har idag en skola som Gymnasiereformen²⁹ anser är för slätstruken. Teoretikerna blir inte tillräckligt goda teoretiker och praktiker blir inte tillräckligt goda praktiker. Med en förändring av gymnasiet så vill de dela upp programmen mer där man ska få mer av det man är intresserad av. En konsekvens av detta är att de som går ett yrkesförberedande program inte kommer få någon högskolekompetens. Det vi också kan se idag är att fler elever på de praktiska programmen idag inte heller klarar av sin utbildning och går ut ur gymnasiet med ett ofullständigt betyg.

Men vad händer om vi förändrar gymnasiet och gör det mer uppdelat, vi har ett problem med den sociala snedrekryteringen och kan detta göra att arbetare förblir arbetare osv. Vad som för mig är väsentligt är att se hur praktiska eleverna ser på den teoretiska kunskapen som de får i skolan. Även att se vad de anser att den kan ge dem. Vad blir problemet om man tar bort flera teoretiska ämnen för dessa praktiska elever. Är det så att eleverna inte är intresserade av få ta del av dessa ämnen eller ligger problemet i att de inte sitter på kompetensen att ta till sig kunskapen? Hur ser eleverna på att man gör en så stor skillnad mellan de två programmen, vad ser de för konsekvenser av detta?

Men för att kunna förklara deras åsikter så krävs det att se på strukturen omkring dem, dock fortfarande från deras ögon. Många lärare behandlar sina elever olika beroende på vilket program de kommer ifrån, detta kan hindra deras identitetsutvecklande processer och stagnerar dem så de fastnar i den de var när de kom. Detta tillsammans med att skolan och klasskamraterna förutsätter att man ska vara på ett sätt kan också påverka eleverna studieresultat. Vad som här kan vara intressant är att se hur eleverna ser på lärarna, skolan och klasskamraternas förväntningar av deras teoretiska kunskap. Hur upplever eleverna den teoretiska miljön i skolan? Som en skolutvecklande punkt ser jag denna fråga som mycket väsentlig då förändringen av skolan inför framtiden måste se på alla variabler innan man ändrar om och kanske inte förstår dess konsekvenser.

Miljön i skolan som dessa elever ska utvecklas och skapa sin identitet i är också intressant för forskningen, eller i alla fall hur de upplever den. Hur ser de på sig själva utifrån de andra på skolan. Vad är det för någon slags identitet som byggs upp på dessa praktiska program och är detta något

²⁹ SOU 2008:27 s.371

som formar elevernas inställning till skolan, reproducerar de varandra?

3.1 Frågeställning

Vad gjorde att dessa elever valde ett praktiskt program?

Hur reflekterade de inför sitt val av program, vilka var med och påverkade valet och hur såg de på den utbildningen som de skulle påbörja? Vart det självklart att studera vidare? Vad som även är intressant är att se vad det är för bakgrund dessa elever kommer ifrån och se om de själva kan se om detta har påverkat deras val.

Hur ser de praktiska eleverna på den teoretiska kunskapen i skolan

Det finns en möjlighet att en större del av den teoretiska utbildningen ska bort från de praktiska programmen. Hur ser eleverna som går på praktiska program på den teoretiska utbildningen idag? Hur tror de att den påverkar dem och är det något som de anser är relevant för deras framtida liv?

Hur anser de att deras identitet har skapats och var ligger deras förväntningar?

Hur anser de att det praktiska programmet har förändrat dem? Tillsammans i gruppen så har de skapat sig olika sätt att vara och bete sig mot andra i skolan. Hur anser de själva att det praktiska programmet har förändrat dem sen den dagen de började skolan?

Hur ser de praktiska eleverna på förväntningar på dem i skolan?

I en miljö där man ska utvecklas och förbättra sina färdigheter jobbar så jobbar man ofta efter mål. Hur ser eleverna på dessa mål och var någonstans anser de att förväntningarna på dem ligger och hur tror de att dessa förväntningar påverkar dem?

4 Metod

För att kunna få svar på de frågor som min undersökningar har så ser jag det mest lämpligt att jag använder mig av en kvalitativ undersökning. Detta för att komma elevernas åsikter närmare och få fler nyanser i deras svar, detta kan inte en kvantitativ undersökning ge i samma utsträckning. Nackdelen med denna undersökningsform är att det blir svårt att dra några större generella slutsatser, men det är inte heller vad som är målet med denna uppsatsen. Mitt syfte är att få fram elevernas djupliggande värderingar, åsikter och attityder³⁰. Den intervjuemetod jag har valt för att få fram mitt material är fokusgrupper. Fördelen med denna metod är att jag som intervjuare inte påverkar respondenterna i lika hög grad som i en djupintervju. Här kan de föra vidare samtalet med varandra och komma fram till nya insikter. Detta gör också deltagarna mer delaktiga då de själva kan ställa frågor och göra konstaterande till varandra, nya vinklar kommer då fram som intervjuaren inte hade tänkt på innan³¹. Vad som även kan vara intressant då de uppstår flera olika åsikter om en fråga, detta kan göra att respondenterna grupperar sig och börjar argumentera mot varandra, vad detta medför är att de måste kunna stå och argumentera för sin åsikt vilket medför att de måste gräva djupare i sina åsikter för att kunna argumentera emot. Detta får fram starkare åsikter om företeelser som man väljer att titta på³².

Trygghet i grupperna man intervjuar är högst relevant för att få fram ett så sanningsenligt material som möjligt. Det är viktigt att personerna kan lita på de som är i gruppen och att jag som intervjuare ge dem samma förutsättningar för själva intervjun. Hierarkier bland människor finner man alltid i grupper då vissa är starkare än andra och vissa människor inte känner sig helt tillfreds med att uttrycka sin åsikt inför andra personer i gruppen. Något som underlättar tryggheten i mina fokusgrupper är att de personer som är i fokusgrupperna är också klasskamrater, detta gör att de känner varandra sen innan och medför att det inte bör vara lika jobbigt att uttrycka sin åsikt framför varandra. Hierarkin i gruppen är dock något som blir svårt att få bort, då vissa människor i en klass är starkare än andra, detta kan också komma att påverka mitt material. Där kommer min roll in som intervjuare in då jag måste försöka dela ut ordet till de personer som väljer att sätta sig i

³⁰ Kvale, Steinar (1997), s. 182

³¹ Esaiasson (2004), s. 345-350

³² ibid, s. 345-350

bakgrunden, låta de få plats och yta för att kunna få möjlighet att uttrycka sig i gruppen, allas åsikt är av vikt för undersökningens material.

I tidigare undersökningar så som Paul Willies "Fostran till lönearbete" och Margreth Hill "Kompetent för "De nya arbetslivet"" har också gruppintervjuer genomförts och därför ser jag också med fördel att min undersökning är av denna karaktär. Det blir lättare för mig att se mönster och kunna se likheter och skillnader i våra undersökningar. Gruppdynamiken är ju också av intresse i min undersökning och den lyfts verkligen upp i fokusgrupperna och jag kan se hur de fungerar och resonerar.

4.1 Avgränsning

Med tanke på att alla respondenter i min undersökning är killar så kan inte genus passera helt obemärkt. Svaren på frågorna kommer i någon grad påverkas av att de är nästan enbart killar. Möjligheten att påverka detta hade funnits att ta en respondentgrupp från till exempel omvårdnadsprogrammet där det finns fler kvinnliga deltagare. Men då genus inte är av det största intresset utan fokus ligger mer på klass och reproduktion så såg jag det inte som relevant att påverkas av kön i de grupper som blev utformade. Det är åsikterna, oavsett kön på respondenten, som är intressanta att ta till vara. Därav lämnar vi genusperspektivet utanför i denna uppsats även om detta perspektiv givetvis skulle kunna vara av intresse att studera.

4.2 Intervjuguide

Genomförandet av intervjuerna gjordes med hjälp utav en intervjuguide (Bilaga 1). Intervjuguiden utgick ifrån mina bakgrunds teorier och med hjälp utav en observation. Jag valde nämligen att studera klasserna under två dagar när de genomförde både teoretiska och praktiska lektioner. Utefter det jag såg och mina teorier utformades en intervjuguide som gav grunden till utformningen av intervjun. Guiden är också utformad efter de teman som finns i min frågeställning, detta för att jag ska få svar på det som är relevant och att inte något område ska kunna försvinna och förbli obesvarat.

4.3 Urval

Valet av skola gjordes av flera anledningar. I en storstad med flera gymnasieskolor så finns det en möjlighet att det finns en skevhet i elevunderlaget. Då en skola är mer populär än en annan kan det ske att det bara finns elever med höga respektive låga betyg. En skola kan också ha en hög social status som drar till sig en viss typ av människor, detta kan medföra en viss typ av svar. Så mitt val föll på att välja en gymnasieskola i en medelstor kommun. I denna kommun finns det bara ett fordons och ett byggprogram att välja. Så är du intresserad av denna inriktning så är det detta program du kommer att välja. Detta ger en större bredd bland de personer som medverkar där. Elever och lärare blev underrättade att jag skulle komma ut och observera dem och att jag senare skulle genomföra en längre intervju med vissa elever. Det bästa hade varit att intervjua hela klassen men då tror jag att det hade blivit rörigt under intervjun och att flera elever ändå inte hade kommit till tals då möjligheten till att få ordet hade varit liten. Därför valde jag att välja ut 8 stycken ur varje klass för att intervjua dem. Urvalet skedde via lottodragning då det inte skulle kunna vara någon personlig påverkan i mitt val.

De program som kom i fokus var fordon- och byggprogrammet. Detta val skedde utifrån intagningspoängen. Jag ville se om det fanns någon skillnad i attityder till teoretisk kunskap i ett praktiskt program med hög respektive låg intagningspoäng. Byggprogrammet hade de året de blev antagna en av de högsta intagningspoängen på hela skolan och då är även de teoretiska programmen inräknade. Byggprogrammet hade ett medelvärde i intagningspoängen på 207 poäng (260 är max) med den lägsta intagningspoängen på 180 poäng³³. Fordonsprogrammet däremot hade de ett medelvärde på 159 poäng och den lägsta intagningspoängen låg på 70 poäng³⁴. Vad som jag ser som intressant i detta är om studiemotiverade elever från högstadiet kanske kan motivera varandra eller finner de sig i de strukturer som redan finns på programmet.

³³ <http://www.edu.falkenberg.se/download/18.54aeb10c113904670d2800056/INTAGNING+FALKENBERGS+GYMNASIESKOLA+07.pdf>

³⁴ ibid

4.4 Genomförandet

Observationen gjordes i en halvdag i båda klasserna. Eleverna fick reda på varför jag var där och vad som skulle ske dagen efter. Under dagen påverkade jag inte lektionerna och höll mig i bakgrunden för att observera. Det viktiga i detta var att jag skulle få se en sådan verklig bild som möjligt av lektionerna. Dock kan ju min närvaro i sig påverka hur eleverna beter sig under en lektion.

Intervjuerna i fokusgrupperna varade i ungefär en timma var. Vad jag kunde se så fanns det inga problem för eleverna att prata öppet med varandra, detta kan bero på att de har spenderat två och ett halvt år tillsammans och de känner en trygghet i deras åsikter. Diskussionen var lite trög i början då de antagligen kände en liten distans till mig men efter ett tag så flöt diskussionen på bättre, mycket kanske tack vare att jag försvann lite mer i bakgrunden. Det var också senare i intervjun som mina väsentliga frågor kom fram och med fördel så kände de sig varma i kläderna.

Inför intervjun så informerades alla som var med i intervjun att det rådde total anonymitet och att det som sades i rummet inte kommer kunna knytas till den personen som sa det. Även om ämnet inte är speciellt känsligt så känns det ändå viktigt att eleverna ska våga säga sina tankar utan att känna risken att någon som de känner ska kunna ta del av det efteråt.

4.5 Transkribering

Direkt efter intervjuerna så transkriberades materialet detta för att få en högre validitet på uppsatsen. Transkriberingen skedde nära inpå intervjuerna, detta för att jag ska ha möjlighet att komma ihåg sinnesstämningen i rummet och kunna göra en så rättvis transkribering som möjligt. Vid vissa tillfällen så diskuterade flera personer samtidigt, detta medförde att det är omöjligt att höra på inspelningen vad som diskuterades. Då jag hade minne av vad som sades så gjorde jag några anteckningar om resonemanget i transkriberingen, dock fanns det tillfällen då jag fick lämna material icke transkriberat då det för mig var omöjligt att komma ihåg vad som sades.

4.6 ECA

I min analys är jag ute efter att se vissa teman och mönster i det som eleverna uttalar sig om. Dock inte i den utsträckningen som en kvantitativ undersökningen kan ge, men via tolkningar i vad de säger till mig så vill jag försöka förstå dem och genom mina teorier hitta mönster. Den metod som jag har använt mig av när jag tittat på det transkriberade materialet är ECA (Etnografisk kvalitativ textanalys). Varför jag inte använde mig av en kvantitativ undersökning är på grund utav att jag ser mitt forskningsproblem som väldigt mångdimensionellt och det kan bara fås fram via att se på de kvalitativa värdena. I undersökningen så blev det en växelverkan mellan mina teorier och analysen av själva materialet. Mina uppbyggda teman sorterades ut ur materialet, i detta läget kunde jag då korsa de två olika intervjuerna för att se på skillnader och likheter. Detta material testades sedan på mina teorier för en närmare analys, vid denna situation märkte jag samtidigt att det fanns mönster i materialet som inte täcktes av teorierna. Detta gjorde att jag fick göra en utveckling av mina teorier för att passa till det material som jag vill analysera.

These protocols may have some precoded items for each of the categories, but most are likely to be coded and given "refined meaning" after the data have been collected.³⁵

Så i grunden är inte ECA en rak process utan det krävs att man tar sig tillbaka då man märker att materialet innehåller andra kvalitativa värden som det finns relevans av att ta upp i undersökningen.

Utifrån de uppbyggda frågeställningar så skedde analysen tema för tema. De båda fokusgrupperna blev istället insorterade under rubriker (dock fortfarande markerade så jag visste vilken klass som hade sagt citaten) Som avslutning så skedde en sammanfattande analys utefter de tre frågeställningarna där alla faktorer försöks vägas in för att visa på en helhetsbild i forskningsproblemet. ECA är i grund och botten en analysform för att göra en etnografisk analys på t.ex. tv-material, dock kan grunderna med fördel användas i analys av det textmaterial som man får ut av transkriberingen av intervjuerna.

³⁵ Altheide, David. (1996). s.27

4.7 Validitet och reliabilitet

Jag själv som forskare har en viss anknytning till det problem som jag vill studera, jag har under min tidigare skolgång gått på ett praktisk program (medieprogrammet). Den utbildning som jag gick gav mig fortsatt möjlighet till vidare studier efter gymnasiet. Detta är som sagt också något som jag gjorde och ser med fördel att min tidigare utbildning gjorde mig behörig för universitetet. Med denna bakgrund vet jag själv att jag ser positivt på den teoretisk kunskapen, eller i alla fall möjligheten som den ger en med vidare studier på högskola eller universitet. Dock har jag även erfarenhet av praktiska elevers enorma intresse av den praktiska kunskapen och kan se fördelen med att få i skolform utveckla denna färdighet. Så med närhet i ämnet men även kunskap om båda sidorna ska min påverkan på undersökningen vara marginell och fortfarande hålla en hög validitet.

Urvalet av fokusgrupper som har diskuterats tidigare i undersökningen är av god validitet då skolan i sig inte är varken en hög eller låg statusskola. Eleverna i de två klasserna var de två ytterligheterna i intagningsbetyg, en låg och en hög. Detta ger en god grund för att göra den undersökning som jag hade som grund att göra. Att dra generella slutsatser utöver andra klasser än just de jag undersökt har dock sina problem men möjligheterna finns att ta resultaten i undersökningen till en lite högre nivå. Antagligen finns tendenser som man kan se vidare på och styrka med andra undersökning för att kunna se generella resultat.

I undersökningen användes en intervjuguide (se bilaga 1) för att forma intervjuerna på ett så likt sätt som möjligt. För att jag skulle få bästa möjliga material så spelades intervjuerna i på band för bearbetning, tolkning och analys³⁶. transkribering gjordes för att kunna få en överblick över materialet. Detta gör att tolkningarna som gjorts på materialet är gjordes på korrekt överförda citat från ljud till text.

³⁶ Dalen, Monica. (2008). s. 118

5 Resultat

5.1 Vad gjorde att dessa elever valde ett praktiskt program?

Generellt sett i båda grupperna så är det väldigt få som har personer i familjen som har studerat vidare efter gymnasiet, det finns undantag i båda klasserna men annars kan man se att mönstret är tydligt. Deras val att utbilda sig praktiskt har en tydlig tendens av ett intresse att få arbeta så snart som möjligt efter gymnasiet. Möjligheten att gå en utbildning och ha en kompetens efter gymnasiet är lockade för eleverna. När de reflekterar över de teoretiska programmen så ser de en utbildning där du inte blir något om du inte studerar vidare. En tendens som var tydlig i båda programmen men fram för allt på fordonsprogrammet var att dessa elever hade byggt upp sin kompetens inom fordon långt innan de började gymnasieprogrammet.

E: Min pappa kör dragracing och min låtsaspappa har kört JTCC, Supercart, massa allting.

H: Man kan säga att du är född inom detta yrket

E: Ja

E: Det är barndomen, man körde runt med bilar och grejer

E: Mopeder, bilar

H: Några fler erfarenheter?

E: Albin, Pimp my ride

(Fordonsprogrammet)

Skolan i sig står nästan utan denna påverkan då flera uttalar sig om att de visste att själva fordonsprogrammet inte höll någon större kvalitet, men intresset för fordon som hade byggts upp tillsammans med familjen eller vänner var starkare än kritiken mot det praktiska programmet.

Att få en yrkeskompetens och möjligheten till ett framtida jobb lockade båda programmen lika mycket, möjligheten för att tjäna pengar efter gymnasiet var en drivkraft bakom det gymnasieval som de gjorde. Ett problem längs vägen för vissa elever på byggprogrammet var att detta val skedde under en rådande högkonjunktur och idag såg framtiden inte lika ljus ut för detta yrkesområde.

E: Typ lät att få jobb också, men byggbranschen har ju ändrats ganska mycket också

H: Så det föll in med yrkes möjligheterna också?

E: Lite

H: Hur känner ni för det idag?

E: Det är inte så bra och inte så roligt

E: Jag tänkte mest så när du väljet så valde jag det praktiska bara för att du får en grundutbildning som

du kan få jobb på nu eller när fan som helst, så en slags trygghet. Men man har alltid en säkerhetslina att falla tillbaka på. Men sen om jag blir något annat så kanske jag blir det.

Fordonseleverna hade även de samma tänk men här fanns även en snabb belöning med att alla elever som gick transport fick gratis körkortsutbildning, där körkortet B, C, E ingick. Detta hade gjort att flera hade valt transportinriktningen inom fordon. Med tanke kring Willies resonemang med att arbetarklassbarn har svårt att se det långsiktiga målet med utbildningen utan de vill ha belöningen inom en snar framtid, så stämmer deras resonemang rätt bra in i det hela. Skillnaden mellan de två programmen ligger i att Byggprogramseleverna resonerar mycket kring vad som händer om de inte kommer fortsätta inom byggindustrin och vad de kommer ha för lösningar på framtiden då, detta saknar helt eleverna från fordonsprogrammet och ser bara på den kompetens som de får för dagen.

5.2 Hur ser de praktiska eleverna på den teoretiska kunskapen i skolan

Vissa värden premieras olika högt i de olika grupperna, det handlar om en diskurs som eleverna har byggt upp om hur man ska vara och hur man ska tänka på inför framtiden. Förväntningarna på ens handlande ser olika ut och detta kan vara avgörande för hur eleverna handlar och tänker. Eleverna i båda klasserna har sett en möjlighet med att får en yrkeskompetens direkt efter gymnasiet, detta ser dem med fördel då det finns en möjlighet för ett bra yrke att komma till då skolan tagit slut. Båda ser att de som går de mer teoretiska utbildningarna blir tvungna till vidare studier efter gymnasiet om de ska få någon slags kompetens för yrkeslivet.

E: Jag tänkte mest så när du väljet så valde jag det praktiska bara för att du får en grundutbildning som du kan få jobb på nu eller när fan som helst, så en slags trygghet. Men man har alltid en säkerhetslina att falla tillbaka på. Men sen om jag blir något annat så kanske jag blir det.

(Byggprogrammet)

H: Kommer alla jobba inom fordon om t.ex. 20 år?

E: Nej.

E: Nej inte ens om 1 år.

H: Varför detta då?

E: Dåligt med jobb.

E: Jag tror inte jag kommer sitta i en lastbil i 20 år liksom, får la ta det som det kommer.

H: Kommer ni studera vidare då.

E: Inte en chans.

(Fordonsprogrammet)

Vad man ser som en gemensam värdering och förväntning på varandra är att många inte ser sig som "lastbilschaufför" eller "byggarbetare" om 20 år. Många ser att de ska ha tagit klivet till en annan yrkessektor eller har klivit några steg högre upp i rang. På ett sätt kan det ses om lite konstigt då de "frivilligt" utbildar sig till ett inom ett yrke som flera inte kan se sig arbeta med om flera år. Detta stämmer dock väl överrens med Willies undersökning där "the lads" såg vägen till snabba pengar och ett yrke men tänkte inte så mycket på den längre framtiden.

Så här ser man tydliga likheter mellan de två grupperna kring sin framtidssituation om värderingen kring tryggheten om möjligheten till ett jobb direkt efter utbildningen, dock att detta yrke inte är det de kommer hålla på med resten av livet. Här slutar dock likheterna mellan de två grupperna. Även om alla är enskilda individer och har självklart olika mål med sin framtid så kan man se en tydlig skillnad mellan hur diskurserna har gått i klassen vid diskussion om sin framtid. Flera likheter kan tydas i grupperna men de skiljer sig mycket mellan de två klasserna.

H: Är alla ämnen lika viktiga för er?

Flera: Nej, det är de inte.

H: Vilka skulle ni se som viktiga?

Flera: Svenska, matte, engelska, samhällskunskap

H: Varför inte byggämnen?

E: Jo, de är också viktiga, men nu är man ju ganska osäker att man vill fortsätta med bygg så då måste man ju ha de andra.

(Byggprogrammet)

Diskussion om hur framtiden kanske kommer kräva av dem att de har den teoretiska basen fanns hos byggeleverna, en möjlighet att i framtiden kunna förändra sin situation med hjälp av den teoretiska kunskapen. Här såg de även en större mening med att gå de teoretiska kurserna även om de "bara" skulle hålla sig inom byggsektorn.

E: Det är ju för att man vet det liksom. Nämner någon Budda och man står där som ett frågetecken, då framstår man ju sonett pucko helt enkelt. De har mest med allmänbildningen att göra.

E: Om det kommer någon annan arbetar med en annan religion, så man förstår sig på religionen.

E: Ofta att du skulle acceptera att någon skulle börja med framför dig.

E: Nej men man kan fortfarande förstå.

Förväntningarna på varandra i byggprogramms klassen var att man skulle försöka ha en god allmänbildning, detta för att kunna föra sig i olika situationer i samhället. Denna kunskap såg även fordons eleverna som viktig, men de kunde inte relatera till varför man skulle ha den. Den var inte en lösning till om man skulle ha möjlighet till att byta jobb, de såg heller inte till så stor del nytta av den i vardagen. Skillnaden var tydlig mellan de två klasserna och antagligen har *förväntningarna* på varandra påverkat dem, grupp sammansättningen har gjort att dessa elever reflekterar annorlunda. Då diskussion hemifrån över skolval inte fanns i så stor utsträckning i båda grupperna och båda grupperna kom generellt ifrån arbetarfamiljer så är den största skillnaden mellan de två grupperna deras intagningspoäng på gymnasiet. Då byggeleverna var tvungna till att ha minst godkänt i alla ämnena från högstadiet för att komma in, så var fordonsprogramms eleverna bara tvungna till att ha godkänt i 6 av 16 ämnen. Denna tidigare erfarenhet av lyckade resultat i teoretiska kurser följer naturligtvis med upp till gymnasiet. Deras liknande bakgrund formar gruppen och en gemensam värdering om vilket *pris* de ska sätta på sin insats i skolan formas. *Förväntningarna* formas alltså inte bara av lärarna och skolan utan eleverna tillsammans väljer en roll som de senare försöker efterleva i skolan.

5.3 Identitet och förväntningar

En genomgående problematik i diskussionen med klasserna är *förväntningar* på dem. Båda grupperna diskuterar kring låga *förväntningar* och att lärarna ibland till och med lämnar lektionerna. Statistiken visar att praktiska elever har större problem att klara de teoretiska ämnena och därför kanske också nivån läggs lägre, detta för att få med alla elever under undervisningen. Men dessa lågt ställda *förväntningar* har märkts av och eleverna själva har svårt att hitta motivationen till dessa lektioner

H: Vad tror ni lärarna har för *förväntningar* av er när ni kommer in i klassrummet?

E: De är nog inte så höga

H: Uppfyller ni de *förväntningarna* efteråt?

E: Ja det gör vi nog, för de är tillräckligt låga

E: Alltså det är så barnslig, vi skulle kunna vara färdiga med alla teoretiska ämnen på andra året. De drar liksom ut på det. Vi har uppgifter och prov och så är de om 7 veckor

H: Men alla skriftliga uppgifter lämnar ni in dem i tid?

Flera: nej

H: Men då är det ett problem, ni säger det är för lång tid men sen så lämnar ni ändå inte in i tid

E: Engelska A hade vi på ett och ett halvt år och det är alldeles för lång tid. Det är samma engelska som man hade i 8:an och 9:an. Man lär ju sig ingenting. Då blir det bara tråkigt att gå dit

H: Så det är inte stimulerande att gå dessa kurser för ni känner att ni kan allt redan?

E: Fast de tror att vi inte kan det.

(Fordon)

Dessa citat är plockade från intervjun med fordonselever, men samma tendenser syns bland de elever som går på byggprogrammet. Att sänka förväntningarna ger alltså inte självklart att man fångar upp alla elever utan detta istället kan göra att eleverna i sig sänker förväntningarna. Stimulansen av att bli utmanad under de teoretiska lektionerna försvinner och i och med detta försvinner deras motivation. På ett sätt uppfyller de varandras förväntningar under dessa lektioner, eleverna når fortfarande inte upp till läraren mål och eleverna uppfyller varandras förväntningar med att vara "slappa" under lektionen. Eleverna har då enligt Goffman färdiga roller som de känner att de ska uppfylla under lektionen, problemet är att enligt Goffman att elever har svårt att särskilja mellan sitt egna jag och den roll som man har blivit tilldelad. Detta är svårt att ändra på då eleverna redan när de sökte till programmet hade hört att det var slapt och att man inte behövde lägga ner så mycket energi på skolarbetet.

Byggeleverna såg själva också ett annat problem när de började sin gymnasieutbildning. Dessa elever kom med goda studieresultat från grundskolan men valde att gå ett praktiskt program då de hade ett intresse för byggindustrin (tiden då de valde låg Sverige i högkonjunktur och byggbranschen visade bara goda siffror). Enligt eleverna hade lärarna svårt att förstå att dessa elever har tidigare visat goda resultat i teoretiska ämnen.

E: Men jag tror inte lärarna är förberedda på att det kommer en grupp som är.. Kanske inte smartare men med lite högre betyg.

E: De tror kanske att det kommer samma sort elever från varje byggklass

Lärarna ska då enligt dem har format utbildningen utefter hur andra byggelever har varit och sedan lagt förväntningarna utefter detta. Det intressanta i citatet är att eleverna själva ser de andra

klasserna med byggelever som en grupp “mindre smarta” människor. De har alltså en bild själva av hur byggelever har varit och hur de ska vara, det kan alltså finnas en förklaring i att de går ner i samma skor som de tidigare eleverna gått ner i. Det kan alltså finnas en växelverkan mellan eleverna och lärarna där de uppfyller varandras förväntningar rollerna består men eleverna byts ut.

5.4 Utanförskap

Gemenskapen i en skola är aningen komplex. Vi har individer som har placerats i en klass med ett gemensamt intresse, dessa individer hittar snabbt sin likhet i gruppen och för vidare sitt intresse inom bygg och fordon. Men detta är en grupp skapad av skolan som institutionen, det är några få variabler som för dessa elever samman. Vid sidan av skolan och i tidigare skolklasser så har eleverna byggt upp andra nätverk med andra grupper. Dessa grupper är fortfarande en del i deras liv och majoriteten av dem valde också att studera vidare på gymnasiet från grundskolan.

E: Man vill ju ändå ha lite med sig från det teoretiska

E: Man är ju så isolerad

E: Ja faktiskt

E: Man träffar inte någon från sin gamla klass som man hade i nian

H: Så på ett sätt är de för gemenskapen med de andra på de andra programmen?

E: Ja

E: Man vill ju liksom inte bara umgås med denna klassen

Jenkins pratar om sökandet efter likheter när man befinner sig i grupper, en av likheterna som eleverna har är just att de går i skolan. Vid en diskussion om att praktiska elever skulle fokusera mer på sitt yrke i skolan en slags “lärlingsutbildning” möttes av skepsis hos eleverna på byggprogrammet. Många av dessa elever ville inte avvika för mycket från sina andra vänner på skolan. Även om intresset för de teoretiska är lägre än intresset för de praktiska så finner de en stor fördel med att läsa dem. De ger dem en möjlighet att känna gemenskap med andra elever på skolan, deras tidigare vänner som de fortfarande umgås med. Eleverna skulle tappa en del av deras likheter med sina andra vänner, detta skulle kunna föra dem ifrån deras tidigare uppbyggda grupper. Inte allt för sällan så kretsar en gymnasieelevs liv runt skolan och dess ämnen, skulle man då inte ha några gemensamma nämnare i skolan så blir det svårt att utbyta erfarenheter med varandra.

Vill man dra det ett steg längre så via att förlora en del av sitt sociala kapital, alltså sina nätverk med elever som studerar till andra kompetenser så finns det möjlighet till en ännu tydligare reproduktion av eleverna. Detta stänger dörrarna för eleverna och den grupp som de sedan kommer känna gemenskap är till mestadels de personer som utbildar sig inom samma yrkeskategori. Putnam diskuterar kring två sorters socialt kapital där det ena bindande kapitalet för samman människor samtidigt som de exkluderar människor som inte besitter detta kapital, med att exkludera byggeleverna för den teoretiska kunskapen, kan då medföra risken för en exkludering från tidigare grupper gemenskap.

5.5 Gruppens påverkan på individen

Mentaliteten i klasserna över studieinsatserna ligger ofta på minsta möjliga ansträngning. I diskussionerna med både bygg och fordons klassen märker man att i många kurser så är målet att ”bara” klara av kursen, att få ett godkänt betyg. De är även medvetna om att i andra mer teoretiska klasser så ligger insatsen högre och många elever strävar efter både VG och MVG i betyg. Detta är en värdering de byggt upp tillsammans och *priset* som de betalar för att ha gemensamma värderingar i gruppen, förväntningarna på varandra är att man ska ha den mentaliteten till studierna på skolan. Några elever har påverkats av detta under tidens gång på gymnasieskolan. Avvikande beteende så som en hög insats på läsläsning fick ingen belöning av de andra eleverna och detta beteende var inget som främjades av grupperna.

H: Precis, men de som brinner för det fortsätter ändå?

E: Nej, det vet jag inte. Lars du började jättebra, men du har tappat fullständigt nu.

Flera: Hahaha.

E: Allvarligt talat, lite ändå.

E: I ettan var det 20 gånger roligare än vad det är nu.

(Byggprogrammet)

I en anpassning att vara en del i gruppen har en del elever anpassat sin studienivå utefter vad som uppskattas i gruppen.

6 Analys

Vad diskussionerna och dess resultat visar på är flera och att det är en komplex världen att få ihop praktiska elever och fånga deras intresse för de teoretiska studierna. Lösningarna är flera men de har allt för ofta en baksida.

Utav det som sades så ligger förväntningarna på de praktiska eleverna teoretiska kunskap på en låg nivå både på eleverna emellan och från lärarna. Generellt så har eleverna i grupperna valt att ett praktiskt program i vetenskapen om att det är slappt och har därmed antagit denna attityd. Institutionen avspeglar det och gruppdynamiken i dessa klasser förväntar sig inte några högre resultat i dessa ämnen. Detta har och enligt eleverna även lärarna förstått och lägger därmed också kurserna på en lägre nivå. Detta ger dock inte någon effekt då eleverna fortfarande har förväntningarna på sig att inte prestera på någon högre nivå. Att sänka nivån gör också att de inte känner sig utmanade och tappar motivationen.

Grupperna i klasserna hur under sina år tillsammans skapat värderingar som man kan se har diskuterats fram under en längre tid. De är väldigt samstämmiga i det som de uttalar sig om och det påverkar i viss grad hur de har presterat i skolan tidigare. Då majoriteten av eleverna kom från arbetarfamiljer och inte diskuterade skolan så mycket hemifrån så har de skapat värderingarna tillsammans. En stor skillnad mellan Bygg- och Fordonsprogrammet är intagningspoängen till skolan, nivån ligger på 185 respektive 60 poäng. Detta gör också att byggeleverna har en positivare bild av teoretisk kunskap och ser också möjligheterna med den som t.ex. allmänbildning och grund till att förstå samhället omkring dem. De ser även den som en tydlig lösning på problemet om de inte vill fortsätta som byggnadsarbetare. Fordonseleverna ser också ett problem med deras yrkesval och att det finns stor möjlighet att de inte kommer vilja fortsätta med det resten av livet, dock kan de inte koppla detta till att den teoretiska kunskapen skulle kunna vara en möjlig lösning.

Nätverken mellan eleverna finns över klassgränserna och detta är något som de gärna vill hålla kvar vid. Även om många gånger inte de teoretiska kurserna är till så stor glädje för eleverna så ser de även den som en naturlig länk mellan dem och de gamla klasskamrater som de haft tidigare under

skolgången. De blir deras gemensamma nämnare och blir en möjlighet att ha kvar deras gemenskap som grupp. Skulle dessa ämnen försvinna finns det möjlighet för att denna gemenskap försvinner och de praktiska elevernas nätverk minskar, dvs. deras sociala kapital skulle bli mindre.

7 Slutdiskussion

Gemenskap är något som påverkar en i många utsträckningar, gemenskap i attityder till studier, gemenskap med vänner och gemenskap över gränser. Alla dessa delar av gemenskap påverkar elevernas syn på skolan och dess studier. I de två klasserna så fanns det en markant skillnad i intagningsbetyg, detta påverkade den samlade klassens syn på vad som var viktigt i skolan, även om båda hade ett intresse åt de praktiska studierna så fanns det en markant skillnad i hur de såg på teorin. Denna attityd byggde de upp tillsammans, dock i påverkan från både vad de ansågs förväntas av en när man går ett praktiskt program och vad lärarna förväntades av dem. Men i grund och botten hade de med sig en ”ryggsäck” till skolan med förväntningar på sig själva och sin omgivning.

Att få alla att klara av och få en god gymnasial utbildning står ständigt i fokus och nya lösningar avlöser varandra, en lösning är lärlingsutbildning och att föra bort stora delar av teorin för de praktiska eleverna, detta kan både medföra att fler klara utbildningen och att vi får en större social reproduktion, men vad studien visar på är att detta kan bemötas negativt av vissa elevgrupper då man ser på gemenskapen. En gemenskap där man delar en likadan utbildning med sina tidigare vänner med den enda skillnaden att man går olika program. Denna gemenskap skulle dessa elever tappa med en lärlingsutbildning och skulle kunna få negativa konsekvenser med ett t.ex. ofrivilligt utanförskap.

Vad denna studien och tidigare studier visar på är också att sänka förväntningarna genererar inte direkt att eleverna klarar av sin utbildning. Via att bara ha kvar få teoretiska kurser för de praktiska eleverna medför inte att de kommer klara dessa. En naturlig följd av sänkta förväntningar är en sänkt motivation från eleverna och detta resultat syns tydligt i båda klasserna som har observerats. Problemet kvarstår dock med en utbildning idag som inte är ideal och kommer med all säkerhet förändrats, det som är viktigt och syns i studien av dessa elever är att man inte ska stirra sig blind på att ta bort de kurser som eleverna inte klarar utan kan se istället på hur dessa kurser ska utformas och hur eleverna i kurserna ska behandlas.

Resultaten som har redovisats i undersökningen har relevans för skolforskningen då ämnet är just

för tillfället är relevant och det är viktigt att lyfta eleverna åsikter och inte bara titta på deras resultat. I vidare forskning så hade det varit intressant att titta på ett program som t.ex. medieprogrammet som kanske ska motsatt riktning och bli en teoretisk inriktning inom samhällskunskap. Hur se dessa elever på de teoretiska kurserna

Litteraturlista

Böcker

Ref fattas: fotnot 12

Altheide, David. (1996) *Qualitative media analysis*, Sage University: London

Berggren, Inger. (2001). *Identitet, kön och klass: Hur arbetarflickor formar sin identitet*. (Doktorsavhandling. Göteborg Studies in Educational Sciences 157). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis

Berger, P. L., & Luckmann, T. (1979). *Kunskapssociologi. Hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*. Stockholm: Wahlström & Widstrand

Carle, J. (2003). Pierre Bourdieu och klassamhällets reproduktion. I Månson P. (red). *Moderna samhällsteorier*. Stockholm: Rabén Prisma

Dalen, Monica. (2008). *Intervju som metod*. Gleerups utbildning: Malmö

Esaiasson, Peter m.fl. (2004) *Metodpraktikan*, Norstedts Juridik: Vällingby

Giddens, Anthony. (2006). *Sociologi* Cambridge: Polity Press

Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur: Lund

Hill, Margreth. (1998) *Kompetent för det "nya arbetslivet"?* Tre gymnasieklasser reflekterar över och diskuterar yrkesförberedande studier. (Doktorsavhandling. Göteborg Studies in Educational Sciences 126). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

Ingestad, Gunilla. (2006). *Dokumenterat utanförskap. Om skolbarn som inte når målen*. (Lund Dissertations in Sociology 72). Lund: Sociologiska institutionen Lunds Universitet

Jansdotter Samuelsson & Nordgren (red.) (2008) *Betyg i teori och praktik*. Malmö: Gleerups utbildning AB

Jenkins, Richard. (2004). *Social identity* (2ed.). London: Routledge.

Korp, Helena. (2006) *Lika chanser i gymnasiet? En studie i betyg, nationella prov och social reproduktion*. (Doktorsavhandling Malmö Studies in Educational Sciences 24). Malmö: Malmö Högskola, Lärarutbildningen

Reay, Diane. (2004). Finding or losing yourself? Working-class relationships to education. I S.J. Ball. (Ed). *The RoutledgeFalmer Reader in Sociology of Education* (s. 30-44). London: Routledge Falmer

SOU 2008:27. Framtidsvägen - en reformerad gymnasieskola. Betänkande av Gymnasieutredningen. Stockholm: Frites

Stier, J. (2004). *Kulturmöten. En introduktion till interkulturella studier*. Lund: Studentlitteratur.

Willis, Paul. (1983). *Fostran till lönearbete*. (M Thorell, övers.). Göteborg: Röda bokförlaget. (Original publicerat 1977).

Webbkällor

<http://sydsvenskan.se/sverige/article231522/Larlingsutbildning-pa-gang-till-hosten.html>

<http://www.skolverket.se/sb/d/1721#paragraphAnchor0>

<http://www.edu.falkenberg.se/download/18.54aeb10c113904670d2800056/INTAGNING+FALKENBERGS+GYMNASIESKOLA+07.pdf>

Bilaga 1:

Intervjuguide

Vad gjorde att dessa elever valde ett praktiskt program?

Varför valde ni att gå det programmet som ni går? Hade ni hört något om programmet innan? Kände ni någon som gick det? Vad sa dem? Var det pos/neg om programmen?

Är ni nöjda över att ni valde detta program? Varför?

Finns det några andra program som ni skulle kunna ha gått? Varför?

Vilka tidigare erfarenheter tror ni har påverkat att ni gjorde detta val? (har ni jobbat med detta innan, har ni det som ett intresse vid sidan av?, jobbar någon i familjen med detta sen innan?) Varför valde ni ett praktiskt program? Har detta program uppfyllt era förväntningar? Varför/varför inte?

Hur tror ni det i framtiden kommer påverka er att ni gjorde detta val att gå ett praktiskt program?

Varför valde ni att studera vidare på gymnasiet?

Hur ser er familj på det gymnasieval som ni gjorde? Får ni någon hjälp hemifrån (praktiskt kunnande i familjen)?

Hur ser de praktiska eleverna på den teoretiska kunskapen i skolan

Vad tycker ni om de ämnen som ni läser i skolan? Finns det några som ni känner att ni kan vara utan? Varför? Finns det några ämnen som ni skulle vilja lägga till? Varför?

Vad tycker ni generellt om de gymnasieutbildningen? Är alla ämnen som ni går lika viktiga för er? Varför?

Hur ser ni på de teoretiska kurserna som ni går? (pos/neg Varför?? Ser ni någon skillnad mellan dem? Är detta ämnen som ni vill gå (eller kanske måste gå)? Hur ser ni på betydelsen att ni går dem i en framtidsutsikt?

Om ni hade fått välja mellan en lärlingsutbildning (2 år) och det ni går idag, vad hade ni valt? Varför? Vad tror ni det får för konsekvenser för er? Hur ser ni på de obligatoriska kärnämnen som ni går? Vad har dem för inverkan på er? Varför tror ni att gymnasieutbildningen ser ut som den gör med mycket teori i alla program?

Var tror ni attityden till er attityd till teoretisk kunskap kommer ifrån? Varför ser ni det som intressant/ointressant? Vad är meningen med att läsa alla ämnen? Finns det någon nytta med det? Varför tror ni att fler misslyckas med de teoretiska ämnena som går praktiska program? F

Hur anser de att deras identitet har skapats?

Hur är det att gå en bygg/fordons klass? Hur skulle ni beskriva er själva? Finns det många olika personligheter i er klass eller är ni lika? Har ni förändrats något sen ni började bygg? Tror ni er byggklass har påverkat denna process? Varför? Påverkar ni mycket själva vilka ni är? Skiljer det sig något hur ni är i skolan och hur ni är hemma? Hur tycker ni ert studieklimat i klassen är? Hur har det blivit så? Hur tycker ni att ni blir bemötta av andra elever/lärare i skolan? Blir ni bemötta olika av olika lärare? Varför då? Hade ni blivit annorlunda om ni hade valt ett annat program, hade det kunnat påverka er?

Hur ser de praktiska eleverna på förväntningar på dem i skolan?

Var tycker ni förväntningarna på er ligger? Vad vill lärarna få ut av er? Är det dom eller ni som har byggt upp dessa förväntningar? Hur ser ni själva på era förväntningar av skolan? Vad vill ni få ut av att gå här? Har er attityd till skolan förändrats under alla de åren som ni gått i skolan? Varför? Vad kommer hända med er efter ni har slutat gymnasiet?